जीवानांकर्मानुरंजितत्वंसदृष्टांतमाह सौवर्णमिति यथाताम्रादिमयंपात्रंसौवर्णेनराजतेनवारसेननिषिच्यतेचेत्सौवर्णमिवराजतमिववादृश्यतेतद्वज्जंतुःपूर्वकर्मानुसारीनिषिच्यतेनिषिक्तोभवतिप्राक्कर्मणा
॥११॥ एतत्तर्कबलेनसाधयतिनाबीजादितियथाग्रीष्मेपांसुगुंठितंबीजमदृष्टमपिवर्षास्वंकुरोत्पादनेनानुमीयते एवंदृष्टादृष्टाभ्यांकारणाभ्यांसुखादिकंजायते देहक्षयंदेहाधिपत्यंदेहनाशंवा कर्मभिरेवदेहीहपर
त्रचसुखंप्राप्नोति अन्यथाकृतनाशाकृताभ्यागमौप्रसज्जेयातामितिभावः ॥ १२ ॥ अत्रप्रत्यवतिष्ठतेचार्वाकः दैवमिति दैवंपुण्यपापलक्षणंनपश्यामि नापिअनुमानंतस्यसाधनमस्ति ननुसुखादिवैचित्र्यान्य
थानुपपत्तिरेवतत्रमानमित्याशंक्याह स्वभावतइति वह्न्यौष्ण्यादिवत्स्वभावतएवतज्जायते नकारणांतरादित्यर्थः ॥ १३ ॥ तत्रसिद्धांतीशंकते प्रेत्येति ननुप्रेत्यअकृतंकर्मकर्मफलंनयांतिनप्राप्नुवंति एवंसति
कृतहानादिदोषप्रसंगइत्यर्थः नचेष्टापत्तिः लोकवादविरोधादित्याह स्मरंतीति तस्यकर्मणःफलप्राप्तावकस्माद्राजमार्गपतितद्रव्यलाभेरोगाद्युत्पत्तौचसत्यांतेजनाःसदाचतुर्विधंकर्मपुण्यंपापंनीतिरनीतिश्चेति
तत्कारणत्वेनतुल्यवत्स्मरंति अन्यथानीतिमतामपिदुःखमनीतिमतामपिसुखंचदृश्यमानंनोपपद्यतेइत्यर्थः अन्येतुप्रेत्यजातिकृतंकर्मेतिपठित्वामृत्वाजन्मांतरेकृतंकर्मजन्मांतरेफलप्राप्तौसत्यांचतुर्विधंनित्य

सौवर्णंराजतंचापियथाभांडंनिषिच्यते ॥ तथानिषिच्यतेजंतुःपूर्वकर्मवशानुगः॥११॥ नाबीजाज्जायतेकिंचिन्नाकृत्वासुखमेधते॥ सुकृतैर्विंदतेसौख्यंप्राप्य
देहक्षयंनरः॥ १२ ॥ दैवंतातनपश्यामिनास्तिदैवस्यसाधनं॥ स्वभावतोहिसंसिद्धादेवगंधर्वदानवाः॥ १३ ॥ प्रेत्ययांत्यकृतंकर्मनस्मरंतिसदाजनाः ॥ तेवैत
स्यफलप्राप्तौकर्मचापिचतुर्विधं॥ १४ ॥ लोकयात्राश्रयश्चैवशब्दोवेदाश्रयःकृतः॥ शांत्यर्थंमनसस्तातनैतद्वृद्धानुशासनं ॥ १५॥ चक्षुषामनसावाचाकर्म
णाचचतुर्विधं॥ कुरुतेयादृशंकर्मतादृशंप्रतिपद्यते॥ १६॥

नैमित्तिककाम्यनिषिद्धलक्षणंकारणत्वेननस्मरंतीतिचार्वाकवचनत्वेनैतमपिश्लोकंव्याचक्षते ॥१४॥ लोकेति पुण्यादिचतुष्टयंयत्सुखादिहेतुत्वेनस्मरंति तथैवचवेदेपिश्रृण्वंति पुण्योवैपुण्येनकर्मणाभवति
उत्तिष्ठतजाग्रतप्राप्यवरान्निबोधतेति वेदशब्दोपियःकर्मप्राधान्यपरःसोपिशांत्यर्थंपरर्द्धिस्वस्यहानिंचदृष्ट्वोत्तप्तानांसमाधानार्थंप्राक्कृतकर्मणातवशत्रुःसुखीत्वंचदुःखीतिनात्रतवदोषोस्तीतिनसंतापस्त्वया
कार्यइतिप्रयुज्यते अतएतद्दैवप्रतिपादनंवृद्धानांबृहस्पत्यादीनांलोकायतागमप्रणेतॄणांशासनंनभवतिनहिधर्मःप्रत्यक्षस्यविषयः अयोग्यत्वात् नाप्यनुमानस्य तस्यापिप्रत्यक्षपूर्वकत्वात् तदुभयाविषयेयःश
ब्दःसकेवलंवंचनार्थइतिभावः ॥ १५॥ एतद्दूषयतिचक्षुषाइति इंद्रियमनोवाक्शरीरेषुप्रत्येकंचतुर्विधंपुण्यपापनीत्यनीत्यास्माकंतादृशंतत्प्रकारंफलंप्रतिपद्यते अयमर्थः कार्यवैचित्र्यात्कारणवैचित्र्यंतावदव
श्यंकल्प्यं तच्चकर्मवैचित्र्यकृतंलोकेवेदेचक्लृप्तंविहायसमानेपिभौतिकत्वेनंतानवस्थिताप्रामाणिकस्वभाववादंकल्पयतोविस्पष्टंमूर्खत्वमितिभावः ॥ १६ ॥

Digitized by Google